

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2025/124

Karar Sayısı : 2025/203

Karar Tarihi : 8/10/2025

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

İTİRAZIN KONUSU: 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 362. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinin “*kamulaştırma bedelinin tespitine ilişkin davalar*” yönünden Anayasa'nın 2., 13., 35., 36. ve 46. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Kamulaştırma bedelinin tespiti ve tesciline ilişkin istinaf mahkemesi kararının bozulması üzerine verilen direnme kararına karşı yapılan temyiz incelemesinde itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN VE İLGİLİ GÖRÜLEN KANUN HÜKÜMLERİ**A. İptali İstenen Kanun Hükmü**

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 362. maddesi şöyledir:

“Temyiz edilemeyen kararlar

MADDE 362- (1) Bölge adliye mahkemelerinin aşağıdaki kararları hakkında temyiz yoluna başvurulamaz:

a) Miktar veya değeri kırk bin Türk Lirasını (bu tutar dâhil) geçmeyen davalara ilişkin kararlar.

b) Kira ilişkisinden doğan ve miktar veya değeri itibarıyla temyiz edilebilen alacak davaları ile kira ilişkisinden doğan diğer davalardan üç aylık kira tutarı temyiz sınırının üzerinde olanlar hariç olmak üzere 4 üncü maddede gösterilen davalar ile (23/6/1965 tarihli ve 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunundan doğup taşınmazın ayırma ilişkin olan davalar hariç) özel kanunlarda sulh hukuk mahkemesinin görevine girdiği belirtilen davalarla ilgili kararlar.

c) (Değişik:22/7/2020-7251/39 md.) Yargı çevresi içinde bulunan ilk derece mahkemelerinin görev ve yetkisi hakkında verilen kararlar ile yargı yeri belirlenmesine ilişkin kararlar.

ç) Çekişmesiz yargı işlerinde verilen kararlar.

d) Soybağına ilişkin sonuçlar doğuran davalar hariç olmak üzere, nüfus kayıtlarının düzeltilmesine ilişkin davalarla ilgili kararlar.

e) Yargı çevresi içindeki ilk derece mahkemeleri hâkimlerinin davayı görmeye hukuki veya fiili engellerinin çıkması hâlinde, davanın o yargı çevresi içindeki başka bir mahkemeye nakline ilişkin kararlar.

f) Geçici hukuki korumalar hakkında verilen kararlar.

g) (Ek:22/7/2020-7251/39 md.) 353 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında verilen kararlar.

(2) Birinci fıkranın (a) bendindeki kararlarda alacağın bir kısmının dava edilmiş olması durumunda, kırk bin Türk Liralık kesinlik sınırı alacağın tamamına göre belirlenir. Alacağın tamamının dava edilmiş olması hâlinde, kararda asıl talebinin kabul edilmeyen bölümü kırk bin Türk Lirasını geçmeyen tarafın temyiz hakkı yoktur. Ancak, karşı taraf temyiz yoluna başvurduğu takdirde, diğer taraf da düzenleyeceği cevap dilekçesiyle kararı temyiz edebilir.”

B. İlgili Görülen Kanun Hükmü

Kanun’un ek 1. maddesi şöyledir:

“Parasal sınırların artırılması

EK MADDE 1- (Ek: 24/11/2016-6763/44 md.)

(1) 200 üncü, 201 inci, 341 inci, 362 nci ve 369 uncu maddelerdeki parasal sınırlar her takvim yılı başından geçerli olmak üzere, önceki yılda uygulanan parasal sınırların; o yıl için 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca Maliye Bakanlığınca her yıl tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılması suretiyle uygulanır. Bu şekilde belirlenen sınırların bin Türk lirasını aşmayan kısımları dikkate alınmaz.

(2) (Değişik: 4/6/2025-7550/20 md.) 200 üncü ve 201 inci maddelerdeki parasal sınırların uygulanmasında hukuki işlem yapıldığı, 341 inci, 362 nci ve 369 uncu maddelerdeki parasal sınırların uygulanmasında davanın açıldığı tarihteki miktar esas alınır.

(3) (Ek: 7/11/2024-7531/22 md.) (Mülga: 4/6/2025-7550/20 md.)”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Kadir ÖZKAYA, Hasan Tahsin GÖKCAN, Basri BAĞCI, Engin YILDIRIM, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR, Yılmaz AKÇİL, Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI’nın katılımlarıyla 3/6/2025 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Hilal YAZICI tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu ve ilgili görülen kanun hükümleri, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Genel Açıklama

3. Anayasa'nın 46. maddesi uyarınca devlet ve kamu tüzel kişileri; kamu yararının gerektirdiği hâllerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını kanunla gösterilen esas ve usullere göre kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idari irtifaklar kurmaya yetkili kılınmıştır.

4. Kamulaştırma sürecinin işleyişine ve bu süreçte meydana gelen uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin usul ve esaslar 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda düzenlenmiştir. Anılan Kanun'da tapuda kayıtlı olan taşınmaz mallar hakkında yapılacak kamulaştırmalarda Kanun'un 8. maddesinde öngörülen şekilde öncelikle uzlaşma yoluyla satın alma usulüne başvurulacağı, kamulaştırmanın satın alma usulü ile yapılamaması hâlinde ise 10. maddede belirtilen şekilde idarenin bedel tespiti ve tescil davası açarak taşınmazın kamulaştırma bedelinin tespitini ve idare adına tesciline karar verilmesini isteyeceği hüküm altına alınmıştır.

5. Söz konusu Kanun'un 10. ve 11. maddelerinde, kamulaştırma bedelinin mahkemece tespiti, taşınmaz malın idare adına tescili ve bedelinin tespitinin esasına ilişkin hususlar düzenlenmiştir. Buna göre mahkemenin tarafların taşınmazın değerine ilişkin tüm savunma ve delillerini yazılı olarak bildirmeleri gerektiğini belirterek bir duruşma günü belirlenmesi, duruşmada hâkimin taşınmaz malın bedeli konusunda tarafları anlaşılmaya davet etmesi gerekmektedir. Anılan maddelerde ayrıca tarafların bedelde anlaşamaması hâlinde hâkimin bilirkişiler marifetiyle ve tüm ilgililerin huzurunda taşınmaz malın değerini tespit için mahallinde keşif yapması; bilirkişilerin tarafların ve diğer ilgililerin beyanını da dikkate alarak Kanun'da öngörülen esaslar doğrultusunda taşınmazın değerini belirten raporlarını mahkemeye sunmaları, mahkemenin de tarafların varsa bilirkişi raporlarına itirazlarını dinlemesi öngörülmüştür.

6. 10. maddenin sekizinci fıkrasında tarafların bedelde anlaşamamaları hâlinde gerektiğinde hâkim tarafından yeni bir bilirkişi kurulunun tayin edileceği ve hâkimin tarafların ve bilirkişilerin rapor veya raporları ile beyanlarından yararlanarak adil ve hakkaniyete uygun bir kamulaştırma bedelini tespit edeceği hükme bağlanmıştır. Anılan fıkra da ayrıca mahkemenin kamulaştırma bedelinin tespitiyle birlikte taşınmazın idare adına tesciline de karar verdiği, tescil hükmünün kesin olduğu ancak tarafların bedele ilişkin istinaf veya temyiz haklarının saklı olduğu belirtilmiştir.

7. Kanun'un 14. maddesinde de tarafların dava hakkı düzenlenmiştir. Anılan maddenin üçüncü fıkrasına göre iştirak hâlinde veya müşterek mülkiyette paydaşların tek başına dava hakları bulunmaktadır. Bu itibarla kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında paydaşlardan her birinin kamulaştırma işlemine ilişkin olarak dava hakkının bulunduğu, davanın konusunun miktar veya değerine ilişkin değerlendirmenin de buna göre malike düşen payın esas alınarak yapılması gerektiği anlaşılmaktadır.

B. Anlam ve Kapsam

8. 6100 sayılı Kanun'un 361. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerince verilen temyize tabi nihai kararlar ile hakem kararlarının iptali talebi üzerine verilen kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde temyiz yoluna

başvurulabileceği hüküm altına alınmıştır. Anılan maddenin (2) numaralı fıkrasına göre davada haklı çıkmış olan tarafın da hukuki yararı bulunmak şartıyla temyiz yoluna başvurusu mümkündür.

9. Anılan Kanun'un 362. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ise bölge adliye mahkemelerinin hangi kararlarına karşı temyiz yoluna başvurulamayacağı düzenlenmiştir. Söz konusu fıkranın itiraz konusu (a) bendinde, miktar veya değeri kırk bin Türk lirasını (bu tutar dâhil) geçmeyen davalara ilişkin kararlar da bu kapsamda sayılmıştır. Kural, *“kamulaştırma bedelinin tespiti ile ilgili davalar”* yönünden incelenmiştir.

10. Anılan maddenin (2) numaralı fıkrasıyla (1) numaralı fıkranın (a) bendindeki kararlarda alacağın bir kısmının dava edilmiş olması durumunda, kırk bin Türk liralık kesinlik sınırının alacağın tamamına göre belirleneceği, alacağın tamamının dava edilmiş olması hâlinde, kararda asıl talebinin kabul edilmeyen bölümü kırk bin Türk lirasını geçmeyen tarafın temyiz hakkının bulunmadığı ancak karşı taraf temyiz yoluna başvurduğu takdirde diğer tarafın da düzenleyeceği cevap dilekçesiyle kararı temyiz edebileceği hüküm altına alınmıştır.

11. Kuralda belirtilen parasal sınır Kanun'un ek 1. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince her yıl yeniden değerlendirme oranında artırılarak uygulanmaktadır. Anılan maddenin (2) numaralı fıkrasının önceki hâlinde kuralda belirtilen parasal sınırın uygulanmasında hükmün verildiği tarihteki miktarın esas alınacağı düzenlenmişken söz konusu fıkra 4/6/2025 tarihli ve 7550 sayılı Kanun'un 20. maddesiyle yeniden düzenlenerek 6100 sayılı Kanun'un 362. maddesindeki parasal sınırın uygulanmasında davanın açıldığı tarihteki miktarın esas alınacağı belirtilmiştir.

12. Bu itibarla 1/1/2025 tarihinden geçerli olmak üzere kamulaştırma bedelinin tespiti davalarına ilişkin olarak bölge adliye mahkemesi hukuk daireleri tarafından miktar veya değeri beş yüz kırk dört bin Türk lirasını geçmeyen ve esas hakkında verilen ret veya diğer kararlara karşı temyiz yoluna başvurulamayacağı anlaşılmaktadır.

C. İtirazın Gerekçesi

13. Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kuralla, taraflar arasında uyumsuzluğa konu olan mal varlığı değerinin esas alınması suretiyle temyiz yoluna başvurulup başvurulamayacağının belirlendiği ancak kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında uyumsuzluğun konusunun taşınmazın değerinin tespit edilmesi olduğu, dolayısıyla bu davalar bakımından temyiz kesinlik sınırında taşınmazla ilgili olarak hükmedilen kamulaştırma değerinin esas alınması hâlinde değere ilişkin farklı iddiaların taraflarca kanun yolu denetimine konu edilemeyeceği, bu durumun hak arama özgürlüğünü ihlal ettiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 13., 35., 36. ve 46. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Ç. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

14. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında *“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”* denilerek yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurulabilme hakkı ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil

yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Bu düzenleme ile güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir (AYM, E.2017/120, K.2018/33, 28/3/2018, § 17).

15. Anayasa Mahkemesi kararlarında Anayasa'nın, mahkemelerce verilen hükmün bir başka yargı mercii tarafından denetlenmesini talep etme hakkını Anayasa'nın anılan maddesinde düzenlenen hak arama özgürlüğü kapsamında güvenceye kavuşturduğu kabul edilmiştir (AYM, E.2018/71, K.2018/118, 27/12/2018, §§ 8-10; E.2020/21, K.2020/53, 1/10/2020, § 19; E.2022/135, K.2023/30, 16/2/2023, § 17).

16. İtiraz konusu kuralda 2025 yılı itibarıyla miktar veya değeri beş yüz kırk dört bin Türk lirasını geçmeyen davalar hakkında bölge adliye mahkemeleri hukuk daireleri tarafından verilen kararlara karşı temyiz kanun yoluna başvurulamayacağı öngörülmektedir. Kural, bölge adliye mahkemelerinin ilk derece mahkemesi kararlarını hukuka uygun bulduğu ve istinaf istemini esastan reddettiği veya bu kararlarla ilgili olarak hukuka aykırılık tespit ederek uyuşmazlığın esası hakkında yeni bir karar verdiği kararlarını da kapsamaktadır.

17. Anayasa Mahkemesi, bölge idare mahkemelerince verilen kararlara karşı temyiz kanun yolunun kapalı olduğunu düzenleyen hükümleri incelediği kararlarında istinaf mercilerinin ilk derece mahkemesi kararını kaldırmak suretiyle ilk defa farklı yönde verdiği kararlara karşı kanun yoluna başvurulmasına imkân tanınmamasının hükmün denetlenmesini talep etme hakkına sınırlama getirdiğini belirtmiştir (AYM, E.2023/36, K.2023/142, 26/7/2023, § 11; E.2024/189, K.2025/83, 27/3/2025, § 13). Bu kapsamda kural, “kamulaştırma bedelinin tespitine ilişkin davalar” yönünden bölge adliye mahkemelerinin, miktar veya değeri kırk bin Türk lirasını (bu tutar dâhil) geçmeyen davalar bakımından ilk derece mahkemesi kararını kaldırıp işin esası hakkında ilk defa farklı yönde karar vermesi hâlinde bu kararlara karşı temyiz yoluna başvurulamayacağını öngörmek suretiyle hükmün denetlenmesini talep etme hakkına sınırlama getirmektedir.

18. Anayasa'nın 13. maddesinde “*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*” denilmiştir. Buna göre hükmün denetlenmesini talep etme hakkına sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

19. Hükmün denetlenmesini talep etme hakkını sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfilğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olması gerekir.

20. Esasen temel hak ve özgürlükleri sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuyla yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından

da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

21. 6100 sayılı Kanun'un 361. maddesinde, bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinin temyiz edilebilecek nitelikteki kararları düzenlenmiş, 362. maddesinin itiraz konusu kuralın da yer aldığı (1) numaralı fıkrasında temyiz edilemeyecek kararlar sayma yoluyla belirtilmiştir. İtiraz konusu kural ise miktar veya değeri kırk bin Türk lirasını (bu tutar dâhil) geçmeyen davalara ilişkin kararlara karşı temyiz yoluna başvurulamayacağını düzenlemektedir. Kuralda belirtilen parasal sınırın güncellenmesi ile temyiz hakkının belirlenmesinde hangi tarihteki parasal sınırın esas alınacağı anılan Kanun'un ek 1. maddesinde öngörülmüştür. Söz konusu madenin (2) numaralı fıkrasında parasal sınırın uygulanmasında davanın açıldığı tarihteki miktarın esas alınacağı hüküm altına alınmıştır.

22. Kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında mal varlığının değerinin belirlenmesinin uyumsuzluğun esasını oluşturduğu, başka bir ifadeyle bu davalarda kişilerin talebinin ya da uyumsuzluğun konusunun belli bir miktar veya değer içeren taleplerden oluşmadığı açıktır. Bu itibarla kural kapsamında, kamulaştırma bedelinin tespitine ilişkin davalarda parasal sınırın belirlenmesi bakımından dava tarihi itibarıyla belirli bir meblağdan bahsedilemeyecek ve yargı mercilerince, hükmün verildiği tarih veya kamulaştırılan taşınmazın dava tarihindeki değeri veya başka bir ölçüt esas alınmak suretiyle parasal sınırların uygulanması söz konusu olabilecektir. Öte yandan kesinlik sınırının belirlenmesinde, Kanun'un 362. maddesinin (2) numaralı fıkrasında belirtilen, davada ileri sürülen istemin kabul edilmeyen bölümü gibi bir ölçütün esas alınmasının da mümkün olmadığı anlaşılmaktadır (adli yargıda miktar veya değeri belirli bir meblağı geçmeyen davaların kesin olmasına ilişkin olarak bkz. AYM, E.2021/34, K.2022/21, 24/2/2022, §§ 29-31).

23. Ayrıca Anayasa'nın 46. maddesinin birinci fıkrasında kamulaştırmanın taşınmazın gerçek karşılığının ödenmesi şartıyla yapılabileceği öngörülmüştür. Dolayısıyla söz konusu madde hükmü uyarınca taşınmazın, gerçek değeri üzerinden kamulaştırılması Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının da bir gereğidir. Bu durumda kamulaştırma bedelinin tespiti davalarına ilişkin olarak parasal sınırın belirlenmesinde davanın açıldığı tarihte belirli bir meblağdan bahsedilemeyeceğinden bu husus, uygulamada yorum ve değerlendirme farklılıklarına dayalı olarak bireyin taşınmazının gerçek değerinden yoksun kalmasına yol açabilecektir (aynı yönde bkz. AYM, E.2021/34, K.2022/21, 24/2/2022, §§ 32, 33).

24. Bu itibarla hükmün denetlenmesini talep etme hakkına sınırlama getiren kuralın belirli ve öngörülebilir nitelikte olmaması nedeniyle kanunilik şartını taşımadığı sonucuna ulaşılmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle kural “*kamulaştırma bedelinin tespitine ilişkin davalara*” yönünden Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Ömer ÇINAR bu görüşe katılmamıştır.

Kuralın Anayasa'nın 2., 35. ve 46. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 36. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2., 35. ve 46. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

IV. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

26. Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında “*Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.*” denilmekte, 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanmak suretiyle Anayasa Mahkemesinin gerekli gördüğü hâllerde Resmî Gazete’de yayımlandığı günden başlayarak iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırabileceği belirtilmektedir.

27. 6100 sayılı Kanun'un 362. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinin “*kamulaştırma bedelinin tespitine ilişkin davalar*” yönünden iptal edilmesi nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince iptal hükmünün kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

V. HÜKÜM

12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 362. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinin “*kamulaştırma bedelinin tespitine ilişkin davalar*” yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Ömer ÇINAR'ın karşılığı ve OYÇOKLUĞUYLA, iptal hükmünün Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE 8/10/2025 tarihinde karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili
Basri BAĞCI

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR

Üye
Muhterem İNCE

Üye
Yılmaz AKÇİL

Üye
Ömer ÇINAR

KARŞIOY GEREKÇESİ

Mahkememiz çoğunluğu tarafından, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 362. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinin, istinaf başvurusunun kısmen veya tamamen kabulüne konu kamulaştırma bedelinin tespitine yönelik davalar yönünden Anayasanın 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğu gerekçesi ile iptaline karar verilmiştir. Aşağıda belirttiğim gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Kamulaştırma bedelinin tespitine yönelik davalar açısından iptali talep edilen 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 362. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendi şöyledir:

“MADDE 362- (1) Bölge adliye mahkemelerinin aşağıdaki kararları hakkında temyiz yoluna başvurulamaz: a) Miktar veya değeri kırk bin Türk Lirasını (bu tutar dâhil) geçmeyen davalara ilişkin kararlar”. (Maddede yer alan parasal sınır 2025 yılı için 544.472,797 TL'dir).

Çoğunluk gerekçesinde, kamulaştırma bedelinin tespitine yönelik davalarda kamulaştırılan taşınmazın gerçek değerinin dava sonucunda belirlendiği, istinafin yerel mahkeme kararını kaldırarak ilk elden karar verdiği hallerde hükmün denetlenemediğini ve taşınmazın gerçek değeri konusunda temyiz incelemesi yapılamadığı, bu durumun hükmün denetlenmesi hakkına ölçsüz bir sınırlama getirdiği ileri sürülmüştür. Öncelikle belirtmek gerekir ki, istinaf yargılaması sonucunda istinaf talebinin kısmen ya da tamamen kabul edilerek ilk elden karar verilmesi halinde bu kararın temyiz edilebilmesi yani hükmün denetlenmesinin istenebilmesi konusunda çoğunluk görüşüne katılmakla birlikte, Anayasaya aykırılık iddiasının HMK'nın 362. maddesinden değil, Kamulaştırma Kanunundan kaynaklanması nedeniyle dava konusu kuralın iptali yönündeki görüşe katılmıyorum.

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu, mahkemelerin görevi, yetkisi, yargılamaya hâkim olan ilkeleri, yargılama usulleri (yazılı ve basit yargılama usulleri), adli yardım ve yargılama giderleri, hüküm ve davaya son veren taraf işlemleri, kanun yolları (istinaf, temyiz, yargılamanın iadesi), çekişmesiz yargı, geçici hukuki korumalar ve tahkim gibi hukuki uyumsuzlukların çözümü konusunda temel ilke ve esasları belirleyen genel bir kanundur. Dava konusu kural, Kanunun uygulama alanında kalan tüm hukuk davaları için genel bir düzenleme niteliğini haiz olup, Bölge Adliye Mahkemelerinin hangi kararlarının temyize tabi olduğunu düzenlemektedir.

Kamulaştırma konusunda ise, 4.11.1983 tarihli 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu yürürlükte olup, söz konusu Kanunun 1. maddesinde, Kanunun kamu yararının gerektirdiği hallerde gerçek ve özel hukuk tüzelkişilerinin mülkiyetinde bulunan taşınmaz malların, Devlet ve kamu tüzelkişilerince kamulaştırılmasında yapılacak işlemleri, kamulaştırma bedelinin hesaplanmasını, taşınmaz malın ve irtifak hakkının idare adına tescilini, kullanılmayan taşınmaz malın geri alınmasını, idareler arasında taşınmaz malların devir işlemlerini, karşılıklı hak ve yükümlülükler ile bunlara dayalı **uyuşmazlıkların çözüm usul ve yöntemlerini düzenlediği**, özel kanunlarına dayanılarak gerçek ve özel hukuk tüzelkişileri adına yapılacak kamulaştırmalarda da söz konusu hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir. Buna göre, kamulaştırma ile ilgili uyumsuzlukların çözüm usul ve yöntemleri 6100 sayılı Kanuna göre özel Kanun niteliğini haiz olan 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'na tabi olmaktadır.

Kamulaştırma Kanunu'nun 10. maddesinde, taşınmaz malın bedelinin tespiti ve idare adına tescilli düzenlenmiştir. Söz konusu maddede (Kamulaştırma Kanunu m.10), tarafların anlaşması halinde kamulaştırma bedeli olarak anlaşılan miktarın peşin ve nakit olarak, hak sahibi adına bankaya yatırılacağı, tarafların anlaşamaması halinde hâkim tarafından kamulaştırma bedeli olarak tespit edilen bedelin mahkemece belirlenecek banka hesabına yatırılması ve yatırıldığına dair makbuzun ibraz edilmesi için idareye onbeş gün süre verileceği, gereken hallerde bu sürenin bir defaya mahsus olmak üzere mahkemece uzatılabileceği, idarece, kamulaştırma bedelinin hak sahibi adına yatırıldığına, hâkim tarafından kamulaştırma bedeli olarak tespit edilen bedelin veya hak sahibinin tespit edilemediği durumlarda ise ileride ortaya çıkacak hak sahibine verilmek üzere bloke edildiğine dair makbuzun ibrazı halinde mahkemece, taşınmaz malın idare adına tesciline ve kamulaştırma bedelinin hak sahibine ödenmesine karar verileceği ve bu kararın, tapu dairesine ve paranın yatırıldığı bankaya bildirileceği, tescil hükmünün kesin olup, tarafların bedele ilişkin istinaf veya temyiz haklarının saklı olduğu, istinaf veya temyiz incelemesi sonucunda kesinleşen kamulaştırma bedelinin, hak sahibine peşin ve nakit olarak ödenen tutardan daha az olması durumunda aradaki fark ilgisinden talep edileceği, idare tarafından hak sahibi adına yapılan ödeme tarihi ile geri ödemeye ilişkin yazının ilgisine tebliğ edildiği tarih arasındaki süre için faiz alınmayacağı belirtilmiştir.

Görüldüğü üzere, kamulaştırma bedelinin tespiti davasını düzenleyen Kamulaştırma Kanunu'nun 10. maddesinde tescil hükmünün kesin olup, tarafların bedele ilişkin istinaf veya temyiz haklarının saklı olduğu belirtilmiştir. Buna göre, aynı düzenlemede (kamulaştırma Kanunu m.10) kamulaştırma bedeline ilişkin olarak verilen kararların herhangi bir miktar sınırlamasına tabi olmaksızın istinafa ya da temyize tabi olacağı veya istinaf tarafından yerel mahkeme kararının kısmen ya da tamamen kaldırılması ve ilk elden karar verilmesi halinde temyize tabi olacağı gibi denetim yollarına yer verilmesi mümkündür. Kamulaştırma Kanunu'nun 1. maddesi uyarınca, söz konusu Kanunun kamulaştırmadan kaynaklı uyuşmazlıkların çözüm usul ve yöntemlerini düzenlediği ve aynı Kanunun 10. maddesinde bedel tespiti konusunda düzenleme yer aldığı nazara alındığında, genel bir Kanun olan HMK'nın temyiz sınırına ilişkin öngördüğü sınırlamanın Anayasa'ya aykırı olması değil, Kamulaştırma Kanunu'nun 10. maddesinin Anayasaya aykırı olması söz konusu olabilir.

Dava konusu kural, istinaf talebinin kısmen ya da tamamen kabul edildiği kamulaştırma bedelinin tespiti davaları yönünden iptal edilmiş olup, HMK'nın 362. maddesinin 1.fıkrasının (a) bendi diğer hukuk davaları yönünden yürürlükte kalmaya devam edecektir. Bu durumun, söz konusu hükmün uygulanması açısından bir karmaşıklığa da sebebiyet verebilmesi mümkündür. Oysa, Kamulaştırma Kanunu'nun 10. maddesi çerçevesinde bir iptal kararı verilmesi halinde HMK'nın 362. maddesinin 1.fıkrasının (a) bendi tüm hukuk davaları açısından uygulanacağından, belirtilen şekilde bir sorun da oluşmayacaktır. Bu nedenlerle dava konusu kuralın hükmün denetlenmesine ölçüsüz bir sınırlama getirdiğinin kabul edilmesi mümkün değildir.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kuralın Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı olmadığı ve iptal edilmemesi gerektiği kanaatinde olduğundan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.